

საქართველო

რეპაბლიკა

მთავრობის მითითებით, სახელმწიფო განათლების მინისტრის განკარგულებაში (თავიციალური და არა თავიციალური განყოფილებებით)

საქართველოს რესპუბლიკა

მიიღება ხელის მოწერა გზ. სასტ. რესპ. 1920 წლისთვის, განვიად ღირს 1 თვით 40 მანეთი, ცალკე ნომერი ყველგან 2 მანეთი. განცხადების ფასი პირველ გვერდზე პერიტის სტრიქონი 3 მ. 50 კ. მე 4 გვერდზე 3 მ. სამგლოვიარო განცხადება ჩვეულებრივ ზომისა 80 მ. 1 ინანტრ. გზ. ნისიად არაფის გაიგ ნაყენება. რუდეკეთის კანტონის მისამართი: ტფილისი, შარონის ქუჩა № 8. ტელეფონი 1—82.

საქართველოს კონსტიტუციისთვის.

საყურადღებოა, რომ პარლამენტმა სამივე ენაზე სიტყვის წარმოთქმა, მკვლელობა და სჯის წარმოება კანონდრობა. მაგრამ ფაქტობრივად დღეს იური ენა—გერმანული და ფრანგული ენაზე პარლამენტის რაიონის შეიქცარი ისტორიული დებულებები ფრანგულს კარგი მყოფდნა არიან, ისინი თითქმის ყველთვის ფრანგულად ლაპარაკობენ, რითაც ხელს უწყობენ პარლამენტის სიქმის წარმოებას. ამ ჩივილ მიუხედავდ უფლებრივად თანაწარმოებულა, შეეცარიის რევიციალური ენათა სწორწინაობა ფაქტობრივად დარღვეულია.

კანტონებში კიდევ უფრო საყურადღებო სურათს წარმოადგენს ენათა ბზარება. არის ერთნოვანი კანტონები, სადაც ოფიციალური ენა ან გერმანულია, ან ფრანგული, ან იტალიური. არის ორ ენოვანი კანტონები, სადაც ორი ოფიციალური ენა ბატონობს, ფრანგული და გერმანული. არის ისეთებიც, სადაც სამი ოფიციალური ენაა.

დასახალი თებელია, მაგალითად, ავტონომიური კანტონი ბერნი, რომლის კანტონტუცია (მხელი 17) ღიარება, რომ გერმანული და ფრანგული არის ნაციონალური (ე. ი. სახელმწიფოთა ოფიციალური) ენები. კანონები, დეკრეტები, საყუველითა მნიშვნელობას განკარგულებანი და ბოძ მანი ზნა გამოუქვეყნდნ დას საყუადღებოდ და სკანობად, კანტონის ფრანგულ ნაწილში მია აქვ უნე ზგ ფრანგულად და გერმანულად. ორგ ნაწილში ტექტად ითვლება გერმანულია, ფრანგულად უნდა იწერებოდეს ყველა გავაწყობილება, გაკავალება, სასამართლოს განაწი და უმდღეს ხოლმეობათა წარმოსადგენლობის წერილობა, რომელიც ებრა კანტონის ფრანგულ ნაწილის პართა და დაწესებულებათ.

ამგვარი თვებებები ბუნება და განსხვავებულა აქვ არა ბარტო მუხობა, არამედ

სხვა კანტონებშიც. რომელთაც სახელმწიფო რად შერეული (mixte) ხასიათი აქვ. შეუფელს იმ კანტონს ვეძახით, სადაც კონტრუქორად, უფლებრივად ორი ან მეტი ენოვება თუ ენაა განბატონებული სრული თანაწინაობით ან მეტწილზე პრივილეგიების გატარებით, როგორც ეს ბერნია. შეიძლება ფრანგულ კანტონში ფაქტობრივად 10—15%, შეეცარილი გერმანული ცხოვრობდეს. მაგრამ ზემოხსენებული ახალი იგი შერეული არ იქნეს. ქვეყნში ბევრი შეიქცარული გერმანული და შეეცარილი იტალიური (კვ-გრობს). მაგრამ მიუხედავად ამისა ის ფრანგული ენათა ენოვანი კანტონია. იგივე არ ითქმის ფრანგურზე, რომელიც ორნოვანი კანტონია, სადაც ორენოვანი (ფრანგული, გერმანული) პარლამენტია და ს.

ერთი სიტყვით შევიყარია სამ მხრით წარმოადგენს განსაკუთრებულ ქვეყანას, რომლის მგზგს ვერსად ვერ შევხვდებით კავშირთა ბის იტალიისა, ის ფაქტობრივად სახელმწიფოა, რომელშიც შედიან სამ ოთხ ენაზე მოლაპარაკე 25 კანტონად დაყოფილ დანაწილტული ერები. ამით იხიანება ის რაული სიტყმა ენათა ბზარებისა, რომელიც მეფეებს, როგორც კონფედერაციაში ივე კანტონებში.

როგორც ვთქვით, სახელმწიფოთა დიდ უმეტრობას ოფიციალური ერთნაობა აქვ დაკანონებული, განიანკლისი იწვითად ზნებ ებნთ. საფრანგეთში ფრანგული სახელმწიფო ენა, გერმანიაში გერმანული, ინგლისში ინგლისური და ს.

იტალიაში ოფიციალური ენა იტალიურია. მაგრამ პარლამენტში ფრანგული ენის ბზარებაც აღიარებულია ფაქტობრივად იმ კუთხის დებულებებისთვის, სადაც ამ ენაზე ლაპარაკობენ. ფაქტობრივად იტალიაში ყველასთვის ფრანგული ერთი და იგივეა გ. ც. ენა. ეს დღეს, შეიძლება ითქვას, კონსტიტუციის მკ დრო ნუბლია.

ბელგიაში ცხოვრობენ ვალონელები და

ფლამანდიელები, ისინი თითქმის თანაწინაობად არიან განაწილებულნი სახელმწიფოში. აქ ორივე ენა—ფლანდური (ფრანგული) და ფრანგული—სავალდებულოა. ძველ ავსტრიაში სახელმწიფო ენა გერმანული იყო, მაგრამ რეინსტრატში დებულებებს შეეძლოთ დედა ენით ელაპარაკათ. სულ სხვა იქნება ავსტრიის დღევანდელი სურათი დღეს, როცა იგი დაიწყო და მის წიაღში შეყოფა ერებმა ნაციონალური სახელმწიფოები დაიარსეს.

უნდა ითქვს, რომ ყველგან, სადაც ყოფილა ან სადც არის მრავალი ენის ბზარება ოფიციალურ დაწესებულებებში, საგრძობლად ბრკოლდება სახელმწიფო. შემაქმედებითი და პრაქტიკული მუშაობა. ეს დიდი უზრუნველობაა. მაგრამ თუ მიანიჭ ზოგან ამ უზრუნველობის უზღვევობა, ეს უზრუნველობა შეიძლება იქნას და ამ უზრუნველობის მიუხედავად კიდევ უფრო დიდ უზრუნველობას დაბადებს და სახელმწიფოს მილიონებს დაზარავს.

საქართველოში სულ სხვა პირობებია. ჩვენი რესპუბლიკა ნაციონალური სახელმწიფოა. ოფიციალური ენა ქართული ენაა. ამას არავინ არ ედევნება და არც შეიძლება რომ შეედავოს ვინმე. ჩვენ გვყავს, რაღა თქმა უნდა, ერთნოვანი ენის ენობანი, მაგრამ არც ერთს მათგანც არ შეუძლია საუბრის, რომ საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო ენა ქართული არ იყოს, იმდენად თვალნათლივ უწყველია ამ ენის სახელმწიფო უფლება და ბასიობა. ამ უმცირესობათა განვიითარების პირობები უზრუნველყოფილი იქნება. ამაზე ცალკე გვსურება ღიარება. მათი ენის ბზარება—შერეულ ადგილებში, შოკლაში, სასამართლოსა და თვითმართვლობაში ცალკე კანონებით იქნება განსაზღვრული.

საქართველოს ერთნოვან საბჭოში მიიღო კანონი საქართველოს სახელმწიფო ენის შეახება, 1918 წ. ოქტომბრის პირველს.

ამ ტექტიკა ამ კანონისა:

1. საქართველოს რესპუბლიკაში სახელმწიფო ენა არის ქართული ენა. შენიშვნა: ერთი

ნელ უმცირესობათა ენის ბზარება სხვა და სხვა დაწესებულებებში ცალკე კანონით განისაზღვრება. 2. საქართველოს ერთნოვან საბჭოში ყოველნაირი საქმის წარმოება და განათობა უნდა იყოს ქართულ ენაზე. 3. ერთნოვან უმცირესობათა წარმომადგენელს, რომელმაც სახელმწიფო ენა არ იცის, შეუძლიან სიტყვასწარმოსიტყვის დედა-ენით. შენიშვნა: წესი ენის ბზარებისა და თარგმნისა განისაზღვრება რეგლამენტით, რომელსაც საბჭო შეიმუშავებს.

როგორც ხედავთ სახელმწიფო ენად ქართული ენა ჩვენი კონსტიტუციის პროტექტის შექმნავეამდე ყოფილა აღიარებული. ამ გზად ჩვენთვის ეს არის საყურადღებო. რაც შეეხება ერთნოვან უმცირესობის ენის ბზარებას სხვა და სხვა დაწესებულებებში ქდა საზოგადოდ მისი უფლებების უზრუნველყოფას, ეს საკითხი, რომელიც ორგანიზაციად არ არის დაკავშირებული სახელმწიფო ენის საკითხთან, როგორც ითქვას, ცალკე განიხილვას თხოვლობს. ამ უნდა აღინიშნოს მხოლოდ ის, რომ ერთნოვან საბჭოს მიერ მიღებულ კანონში სახელმწიფო ენასთან ერთად აღიარებულია არა პინკიპიალური, პრაქტიკული მოსაზრებით ერთნოვან უმცირესობათა წარმომადგენლების უფლება დედა ენით სიტყვის წარმოთქმისა საკანონმდებლო დაწესებულებებში. ეს არის დასაყუებული პირველ ყოვლიან ერთნოვან უმცირესობის წარმომადგენელთათვის. ასეთ წარმომადგენლობა დამფრთხებულმა კრებამ არ იცის და ეს არ ეკოდინება არც მომავალ პარლამენტებს, რომელიც არჩულნი იქნებიან დემოკრატიული და პროპორციული სისტემის თანახმად. გარდა ამისა ეს არის მიღებული იმ შემთხვევისათვის, როდესაც დემუტატმა სახელმწიფო ენა—ქართული—არ იცის, მაშასადამე ეს არის დოკუმითი მოვლენა, ვინაიდან სულ მალე საქართველოში აღიარები იქნება სახელმწიფო ენის უკოდინარო. მისი სწავლა და ცოდნა საყუადღებოა ყველასათვის. ბზარებშია ის გარემოება, რომ ასეთ განსაკუთრებულ შემთხვევაშიაც სიტ-

ქვეს წარმოთქმა შეუძლია სახელმწიფო ენისა და
სკოლად დებულებას მხოლოდ დედ-ენით, ვფიქ-
რობთ, ამ მდგომარეობაში ეს უფრო სახელმწი-
ფოებრივად სამართლიანი და თანაც უფროდ დე-
მოკრატიული გამოისახება, ვიდრე რუსული
ენის შემოღება ყველა ეროვნულ უმცირესობის
წარმომადგენელთათვის, როგორც ამას მართ
ზღვდენ ზოგიერთები.

საწესბაოდ, არც ეროვნულ საბჭოში და
არც პარლამენტში ამ კანონს არ ღირსება
გამორკიდებდა საგებით, რადგან სულ მალე
მისი გამოცემის შემდეგ, პარლამენტმა გამო-
სცა „წესი ენის ხმარებისა“ რეგლამენტის და-
მატების სახით, რომელშიც ფაქტურად შეუ-
ძლებელი გახდა მისი ასრულება. ეს წესი
დაეწესა უმცირესობის წარმომადგენელთათვის, რომ
ასრულებდნენ პარლა-
მენტში უნდა ყოფილიყო სახელმწიფო ენის
გარდა, რუსული ენა ეროვნულ უმცირესობის
წარმომადგენლობისთვის, თუმცა ფარმალუ
ხად ამ ენაზე პარლამენტი სრულდებოდა არაფე
ჩიხ ნათქვამი.

თუ თუთ ტექსტი:
1) პარლამენტის წევრები სიტყვას წარ-
მოთქემენ ქართულის ენით; 2) ეროვნულ
უმცირესობათა წარმომადგენელს, რომელმაც
ქართულ ენა არ იცის, შეუძლიან სიტყვ
წარმოსთქვას, გარდა თავისი დედა ენისა, უმ-
ცირესობის ენით, რომელიც პრეზიდენტის
წინააღმდეგეობაშია მინიცი იცის; 3) ეროვნულ უმ-
ცირესობათა წარმომადგენელნი, პრეზიდენ-
ტის შეთანხმებით, იარჩევენ სალაპარაკოთ
ერთ ენას, რომელიც მს. დებულება პარლა-
მენტში. უმცირესობის ენაზე წარმოთქმული
სიტყვის დედა აზრი გადმოცემულ უნდა იქ-
ნეს ქართულ ენაზე, თუ ამას 15 დაუტყატზე
ახა ნაკლები მოითხოვს. თარჯიმანების შტა-
ტის შედგენამდე არავითარ თარჯიმანს ადგი-
ლი არ იქვს. ქართულიდან სხვა ენაზე სიტყვა
არ გადითარგმნება. ეროვნულ უმცირესობის
წარმომადგენელის მიერ წარმოთქმული სიტ-
ყვა სხვა უმცირესობის ენაზე არ გადითარგმ-
ნება; 4) ყვერთაგანთა შინადადების, შეიწო
რებისა და სხვათა შეტანა შეიძლება მხოლოდ

ქართულ ენაზე. პრეზიდენტს უფლება აქვს
მოთხოვნილიდ შემოსულ წინადადების აზრი
გადევეცს სხლობს ერთ-ერთ უმცირესობის
ენით“.

თუ დაუკვირდებით, ეს სრული გაუქმება
წინად მს. დებულებ კანონისა. აქ ფაქტური აღი-
არება იმ ენის ხმარების, რომელიც პარლა-
მენტშია, როგორც სახელმწიფო ენა საქართვე-
ლოში მთელი სახელმწიფო ე. ი. რუსული ენა.
ეს კედეც დაამტკიცა პარლამენტის პრაქტი-
კამ. სომეხთა უმცირესობის წარმომადგენლები
რუსულად ლაპარაკობდენ ყოველთვის. საზო-
გადოდ უნდა ითქვას, რომ პარლამენტის მი-
ერ გამოცემული წესი ენის ხმარებისა ერთობ
ბუნდოვანად და ორკუთხულად არის შედგენი-
ლი. ეს წესი—კანონიც ეროვნულ უმცირესო-
ბათა წარმომადგენლებისათვის არის მიღებუ-
ლი. მაშასადამე, დამუშავებულ კრებას იგი არ
ეხება. მიგრამ ამის მტკიცესი რამ, რომ იქნეს
შემოდებული შემდეგისთვის, ამით მხოლოდ
სამართლიანად საქმიანობას აგრევეთ და მის
კეთილანაყოფიერებას შევასუსტებთ. ამასთანა-
ვე არ უნდა გვავიწყდებოდეს, რომ რუსულ
ენისთვის ასეთი ფაქტური უპირატესობის
მინიჭება სხვა უმცირესობათა ენების წინაშე
არც პოლიტიკურ-სახელმწიფოებრივად და
არც კულტურულ უფლებრივად დასაშვებია და
შესაწინარებელი არ არის.

რამ თქვა უნდა, გიგროვების პროცესი საგ-
ნებით დასრულებული არ არის. მაშასადამე
შეამდებელა მთელი დროებით ესა თუ
ის კომპრომისულა გადაწყვეტალება, მაგალი-
თად სიტყვის წარმოთქმა დედა ენით. მაგრამ
ეს გარდაამავალი კომპრომისული გადაწყვეტი-
ლება სრულიად არ უნდა ეხებოდეს სახელმ-
წიფო ენის უფლების სისრულეს და სიფარ-
თოვეს. მაშასადამე საქართველოს კონსტიტუ-
ციამაც მხოლოდ ეს უნდა აღნიშნოს. მან უნ-
და მიიღოს როგორც საზოგადო პრინციპი-
ლური დებულება, რომ საქართველოს სახელ-
მწიფო ენა არის ქართული ენა..

2. ხაყვარელიძე